

Bankierende gemeenten

Registeraccountant Verhoef voert al jaren eenzame strijd tegen ondoorzichtige gemeentelijke cijfers over inkomsten. Nu krijgt hij invloed in politiek Den Haag

Betalen aan de lokale overheid: veel gemeentelijke jaarrekeningen blijken 'mistig'. Kamerleden ergeren zich daar in toenemende mate aan

Eric Vrijzen

Gemeenten zitten op zwart zaad, zo wil het hardnekkige vooroordeel. Maar volgens registeraccountant Leo Verhoef potten ze kapitalen op door inkomsten te verzwijgen. Na analyse van vierhonderd jaarrekeningen van honderd gemeenten, spreekt hij van 'een boekhoudfraude van miljarden euro's' ten koste van de belastingbetaler (zie ook 'Cijfers onbetrouwbaar' op pagina 15).

Verhoef voert al jaren een eenzame strijd tegen ondoorzichtige gemeentelijke rekeningen en arrogante wethouders van Financiën. Sinds kort vindt hij weerklank in de Haagse politiek. Opmerkelijk, want de ongeschreven regels verbieden Binnenhof-politici zich te bemoeien met lokale, financiële kwesties.

CDA-staatssecretaris Joop Wijn (Belastingen) kreeg eerder dit jaar nog heel bestuurlijk Nederland over zich heen toen hij de inhoudelijkheid van de gemeenten hekelde. Hij had uitgerekend dat de lokale lasten in de afgelopen tien jaar met 82 procent stegen. Dit jaar

komt daar nog eens 7,3 procent bij. De CDA-bewindsman suggereerde dat het kabinet de belastingvrijheid van gemeenteraden aan banden wil leggen. Want: in deze economisch donkere tijden zet het kabinet de tering naar de nering, maar voeren de gemeenten hun tarieven schaafteloos op.

'Ik heb eens rondgekeken in Amsterdam. Ik ben me rot geschrokken van de voorbeelden van geld over de balk smijten,' vertelde Wijn in *Forum*, het blad van werkgeversorganisatie VNO-NCW. Zo hekelde hij het potje 'leuk en spannend' waaruit projecten voor niet-probleemjongeren worden betaald. Ook beschreef hij zijn ergernis over de 1 miljoen euro per jaar voor een speciale busdienst binnen de grachtengordel waarvan volgens Wijn niemand gebruik maakt.

Wijn dacht dat hij straffeloos zijn gal kon spuwen, maar dat lag toch anders. Amsterdam reageerde woedend. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten eiste in een protestbrief aan CDA-premier Jan Peter Balkenende dat hij Wijn tot de orde zou roepen. VVD-mi-

nister Gerrit Zalm van Financiën liet zijn staatssecretaris openlijk vallen: 'Wat Wijn wil, is in strijd met de regels van de Europese Unie.' Ook VVD-minister Johan Remkes van Binnenlandse Zaken was verontwaardigd.

'De gemeentelijke belastingtarieven, daar moet je met je Haagse poten vanaf blijven,' bevestigt Kees Vendrik (GroenLinks) de mores. Maar het mistige van de gemeentelijke rekeningen is weer wél een punt waarover het Binnenhof zich mag buigen. 'Ik heb vaak contact met gemeenteraadsleden van GroenLinks die op vreemde dingen stuiten. Een gemeentelijke jaarrekening moet in één oogopslag helder zijn, maar is dat nooit. Wethouders wuiven kritische vragen weg met een hautain: "Volgt u eerst maar eens een cursus gemeentelijke boekhouding."'

Registeraccountant Verhoef deed Vendrik een sinpele methode aan de hand om vast te stellen of een gemeente rommelt met de cijfers: zijn de baten hoger dan de lasten, dan neemt het eigen vermogen op de balans dienovereenkomstig toe. Vallen de lasten hoger uit

dan de baten, dan krimpt het eigen vermogen met een bedrag dat precies gelijk is aan dit negatieve saldo.

Maar het raadsel van de gemeentefinanciën is dat de colleges van Burgemeester en Wethouders doodleuk een negatief saldo presenteren in combinatie met een groeiend vermogen. Of een positief saldo met een krimpend vermogen. Vendrik: 'Zo proberen de gemeenten tegenvallers te maskeren of kweken ze heimelijk reserves.'

Conclusie? 'Vaak geeft de rekening geen getrouw beeld van de situatie in een gemeente. Dit is strijdig met het Besluit Begroting en Verantwoording. De accountant mag zulke stukken niet goedkeuren,' stellen Staf Depla en Kris Douma. De beide PvdA-kamerleden staan ook al in contact met accountant Verhoef en hebben de zaak in kamervragen aangekaart.

Met onderhoudsreserves voor wegen of rioleringen heeft VVD-kamerlid Willibrord van Beek geen moeite. Anders ligt het met de spaarpotjes die gemeentebestuurders aanleggen om later leuke dingen voor de mensen te doen. Van Beek: 'Een gemeente is geen bank. Blijft er geld over, dan moeten de lokale lasten omhoog.'

Van Beek ergert zich aan de gemeenten die de taxaties van de huizen met 50 procent verhogen, maar weigeren het belastingtarief dienovereenkomstig te verlagen. Resultaat: een fors hogere onroerendezaakbelasting (ozb), ondanks alle beloften dat de feitelijke lastendruk niet mag stijgen. Kan het zijn dat gemeenten zich zo voorbereiden op de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb-belasting, waartoe het kabinet-Balkenende II deze zomer besluit?

De gemeenten krijgen namelijk compensatie en daarom lijkt het handig om juist op het onderdeel ozb-tarieven nog gauw een sprintje te trekken. Dan kan de gemeente later flinke compensatie claimen. 'Wat dat betreft kan een gemeente inderdaad beter de ozb dan de toeristenbelasting verhogen,' zegt Vendrik. Om de compensatie te berekenen, kiest het kabinet echter een ijkpunt dat een aantal jaren achter ons ligt.

Van Beek: 'Ik waarschuw wethouders daarom niet ten koste van de eigen burgers met elkaar te gaan wedijveren om de compensatiegelden.' Of zij dit advies opvolgen, is twijfelachtig. Van Beek: 'Gemeenten roepen altijd dat ze proberen te bezuinigen, maar dat het helaas niet lukt. Meteen grijpen ze naar het middel van de belastingverhoging.' Depla voorspelt dat de raadsverkiezingen van volgend voorjaar in het teken staan van de lokale lasten. 'En dat is natuurlijk terecht.'

BOEKHOUDING

'Cijfers onbetrouwbaar'

Grote steden hielden volgens accountant honderden miljoen euro's over: ze kunnen makkelijk jaren zonder onroerendezaakbelasting

Eric Vrijzen

Leo Verhoef (58) werkte als registeraccountant bij Van Dien & Co en bij VB Accountants. Door een te kritische houding raakte hij zijn baan kwijt. Overtuigd van zijn gelijk, bleef hij strijden tegen de boekhoudtrucs van gemeenten.

Amsterdam hield volgens Verhoef vorig jaar geen 60 miljoen euro over – zoals de gemeente meldt – maar 400 miljoen euro. Verhoef: 'De hoofdstad kon met gemak de belasting achterwege laten.' De onroerendezaakbelasting (ozb) – de belangrijkste belastingbron van gemeenten – bracht 165 miljoen euro op. Zonder ozb zou Amsterdam altijd nog 235 miljoen hebben overgehouden.

De gemeente kwam in de periode 1998-2003 elk jaar naar buiten met een klein positief of negatief saldo, in totaal circa 7 miljoen euro. Verhoef becijfert echter een overschot over die jaren van bijna 2 miljard. In die periode bracht de ozb in totaal 800 miljoen op.

Bij de gemeente Den Haag bedraagt volgens de registeraccountant de 'boekhoudfraude' circa 400 miljoen euro. Ook Den Haag kon volgens hem de afgelopen jaren de hele ozb overslaan. Voor Rotterdam berekende Verhoef een 'fraude' van circa 550 miljoen euro. Op zijn initiatief deed een PvdA-raadslid aangifte bij justitie.

Andere voorbeelden: Tilburg (250 miljoen), Eindhoven (200 miljoen) en Haarlemmermeer (250 miljoen). Ook deze gemeenten konden volgens Verhoef hun burgers jarenlang van de ozb vrijwaren zonder in de rode cijfers te belanden.

Ofschoon ambtenaren het ministerie van Financiën in kleine kring verzekeren dat 'Verhoef een punt heeft', liet minister Gerrit Zalm de Tweede Kamer onlangs weten dat hij het niet eens is met de accountant.

De VVD-bewindsman houdt staande dat voor de gemeenten andere boekhoudregels van kracht zijn dan voor particulieren en bedrijven. Voor de gemeenten geldt niet de normale regel dat het saldo van de winst- en verliesrekening (baten en lasten) aan het einde van het boekjaar moet leiden tot een even grote wijziging van het eigen vermogen op de balans.

Gemeenten mogen al op voorhand bedragen toevoegen of onttrekken aan de financiële reserves. Kwestie van lokale democratie en gemeentelijk budgetrecht, aldus de minister van Financiën.

Dit privilege komt de overzichtelijkheid van de boekhouding natuurlijk niet ten goede. Pikant is dat Zalm voor de 'inschatting' van het EMU-tekort allerlei aanvullende vragen moet stellen aan de gemeenten. Hun tekorten of overschotten tellen namelijk mee voor het begrotingstekort van de overheid. Dat mag van de Economische en Monetaire Unie slechts 3 procent bedragen.

Verhoef: 'Een van de aanvullende vragen waarop Zalm graag antwoord wil hebben, is hoeveel inkomsten en uitgaven de gemeenten buiten hun winst- en verliesrekening laten. Daarmee bevestigt de minister mijn gelijk: bedragen die duidelijk in de gemeentelijke rekeningen behoren te staan, worden weggemoffeld.'

De accountant, bij wie steeds meer wettelijke raadsleden aankloppen met het verzoek om ook eens naar de boekhouding in hun stad te komen kijken, heeft genoeg rekeningen nageplozen om te stellen: 'Voor veel gemeenten kan Zalm het antwoord op zijn vraag bij mij ophalen.'

Minister Zalm blijft echter geloven in de betrouwbaarheid van de gemeentelijke cijfers. Niettemin gaf hij opdracht tot een onderzoek naar de controle door accountants. Hij wil onder meer weten waarom zij soms een goedkenrende verklaring weigeren.

Hoe veel rekt de gemeente?

Wat u zoal aan de lokale overheid kwijt bent

Gemiddelde kosten ozb, rioolrecht en reinigingsrecht	
voor gezin	730 euro
voor alleenstaande	669
Maximale kosten voor	
paspoort	38,83
verlengen rijbewijs	56
uittreksel geboorteregister	13

